

فدراسیون بین المللی کوهنوردی و مهندسی کوهستان در منشور اساسنامه آر جیو توصیه‌ها
و راهکارهای مشخصی برای گردشگری پایدار ارائه می‌دهد.

گردشگری پایدار در کوهستان

مترجم: اقبال معتضدی
عکس‌ها: بایگانی سفر

با توجه به اهمیت و عظمت فوق‌العاده کوهستان‌ها و طبیعت آن‌ها، کمیسیون مسئول دسترسی و حفاظت از منابع طبیعی، به توصیه و پشتیبانی «استفان تریزونی»، قوانین ساده زیر را برای گردشگری پایدار در کوه و حفاظت از کوهستان‌ها با توجه به رفت و آمد گردشگران به این نواحی طبیعی، به‌ویژه در کشورهای که گردشگری و بازدید از مناطق کوهستانی در آن‌ها بیش‌تر رواج دارد، طرح کرده است. تبعیت درست و منطقی از این مقررات می‌تواند جلوی اشتباهات و غفلت‌های پیش‌پا افتاده‌ای را که در طول یک قرن به مناطق قدیمی کوهستان آلپ در اروپا آسیب و صدمه رسانده است، بگیرد. هیچ‌کس بهتر از استفان تریزونی، معمار الهام‌یافته و خلاق، به مثابه کارگری خستگی‌ناپذیر که فردی بسیار پر انرژی و کوهنوردی خیره‌نیز هست، قادر به اجرای عملی این نظریه‌ها و قوانین، وجود ندارد.

راهکارها (دستورالعمل‌ها)

۱- محافظت و درک محیط پیرامون

همه انجمن‌های محلی و شهری باید متوجه محیط پیرامون خود باشند و به درک درستی از آن رسیده باشند. در این صورت است که می‌توانند موفق به عرضه‌ی قوانین درست و حساب شده برای حفظ این مناطق در حال توسعه باشند. این موسسات و انجمن‌ها باید به نکات زیر توجه داشته باشند:

- محافظت از آب‌ها: کوه‌ها یکی از منابع ارزشمند آب هستند. رودها، جویبارها و آبشارها همه بخش‌های مهمی از این نواحی‌اند و به همین سبب تضمین بقا و حفظ این آب‌های روان و فراوان امری حیاتی است. پیش از احداث سدها یا هر گونه استفاده دیگر از این منابع آبی، باید درست و دقیقی درباره‌ی آنها انجام داد. در صورت هر گونه بهره‌برداری از این منابع باید مطمئن شد که میزان آب موجود پیش از عمل به همان اندازه باقی خواهد ماند.

- حیات و موجودات زنده: در بیش‌تر مناطق کوهستانی گونه‌های بی‌شماری از موجودات زنده یافت می‌شوند. باید اطمینان یافت که هنگام توسعه این نواحی برای جذب گردشگر، حیات این موجودات زنده، که گونه‌هایی از انسان تنها در کوهستان‌ها یافت می‌شوند، تحت هیچ شرایطی به خطر نخواهد افتاد.

- زباله‌ها و ضایعات جامد: همیشه زباله‌ها باید به صورت بهداشتی و درست جمع‌آوری و جدا شوند. اگر قرار بر این

است که یک زباله‌دانی روباز در این مناطق به وجود آید، باید قوانینی برای کنترل و جابه‌جایی آن‌ها طرح شوند. نباید اجازه ورود هیچ گونه پسماند و زباله‌ای به داخل رودها و منابع آبی داده شود: در صورت ریزش باران یا سیل، این زباله‌ها به نواحی کوهپایه‌ای نیز انتقال خواهند یافت که می‌تواند مشکلات عدیده‌ای را ایجاد کند.

در صورت عدم موفقیت در زدودن این ضایعات از کوه‌ها، باید آن‌ها را در شیار کوه‌ها یا دره‌ها جمع‌آوری کرد.

- ضایعات مایع: وجود دستگاه‌های جمع‌آوری فاضلاب امری واجب و حیاتی است. این ماشین‌آلات، مایعات آلوده را به دستگاه‌های تصفیه‌کننده هدایت کرده و بدین ترتیب می‌توان جلو آلودگی این آب‌های روان را گرفت. در ارتفاعات بالاتر که نمی‌توان از این گونه تجهیزات استفاده کرد، احتیاج به ساخت و استفاده از دستگاه‌های مخصوص وجود دارد و یا می‌توان از مخزن‌های بزرگ برای جمع‌آوری فاضلاب‌ها استفاده کرد و به صورت منظم، این مخزن‌های حاوی مواد آلوده را با بالگرد به پایین دره انتقال داد.

- کشاورزی نمونه: کاشت و کشاورزی نمونه (کشتزارها، جنگل‌ها و مراتع و ...) باید تشویق شود زیرا به زمین، فرهنگ و تاریخ کوهستان، شکل و شخصیت می‌بخشد. کشاورزی همچنین به بقای (زندگی) موجودات و گونه‌های وحشی کمک می‌کند.

- خطوط راه آهن و جاده‌ها: جاده‌ها باید دستیابی به رفت و

گردشگری در کوه‌ها

می‌تواند به رشد

اقتصادی این مناطق

کمک کند. با در نظر

گرفتن تمامی

محدودیت‌ها، دسترسی

مجانی به کوه‌ها باید

مهیا باشد و این

دسترسی باید در نقاطی

که لزوم آن احساس می

شود برای مردم فراهم

شود

**اهالی کوهستان ها
(ساکنان) همیشه در
حال تغییر و دستکاری
طبیعت این مناطق
هستند. احداث راه‌ها،
جاده‌ها، پل‌ها، خانه‌ها،
کلیساها (مساجد)، کاخ
ها، قلعه‌های نظامی،
روستاها و ... همگی
بیان گر فرهنگ و
سنت‌های رایج در هر
ناحیه هستند و به همین
علت است که باید در
حفظ آن‌ها کوشید**

شده برای طرفداران اسکی همگی نشانه‌های پیشرفت فناوری و فراهم آمدن امکانات بیشتر برای ورزش و تفریح هستند. اینها همگی به رشد اقتصادی در مناطق کوهستانی کمک می‌کنند. هر چند باید در نظر داشت که این گونه فعالیت‌ها نباید شکل اصلی و طبیعی محیط و زمین‌ها را از بین ببرند. پیش از ساخت این فضاهای ورزشی نیاز است با ساکنین و دیگر مصرف‌کنندگان مشورت شود تا این گونه ساخت و سازها مانع فعالیت‌های دیگر مانند صخره‌نوردی، چرای دام‌ها، کوچ و مهندسی کوهستان‌ها نگردند.

۲- حفظ هویت فرهنگی

سیاحت و گردشگری در مناطق کوهستانی نشأت گرفته از تمایل این افراد برای کشف عادات و سنت‌های محلی نیز است و به همین علت است که حفظ این سنت‌ها در حین پیشرفت اقتصادی و اجتماعی بسیار مهم است. با حفظ این ارزش‌هاست که گویش‌ها و زبان‌های محلی، پوشش‌های سنتی، صنایع دستی و ... بقا و تداوم پیدا خواهند کرد.

فرهنگ و سنن محلی باید پایدار بمانند، مورد مطالعه قرار گیرند و سرمنشاء بسیاری از کتاب‌ها شوند. در این خصوص لازم است به موارد زیر توجه شود:

- توسعه اقتصادی: همیشه و همه جا باید تعادل برقرار باشد. در راه جهانی شدن و رشد اقتصادی باید از نابودی محیط بومی و فرهنگ‌های محلی جلوگیری شود.

آمد در کوه‌ها را ساده‌تر سازند. هر چند هر جا که امکان ساخت راه آهن وجود داشته باشد، آن‌ها به جاده‌ها ترجیح داده می‌شوند زیرا ورود و حضور کم‌تر خودرو به نواحی طبیعی همیشه برای محیط زیست بهتر است.

- پیش از هرگونه ساخت و ساز جدید در کوهستان‌ها باید به دقت ارزیابی شود و مطالعات لازم صورت گیرد و برنامه‌ریزی درستی برای آن انجام شود تا بتوان جلوی هر گونه صدمه و زبانی را به طبیعت و محیط گرفت.

- حضور انسان: اهالی کوهستان‌ها (ساکنان) همیشه در حال تغییر و دستکاری طبیعت این مناطق هستند. احداث راه‌ها، جاده‌ها، پل‌ها، خانه‌ها، کلیساها (مساجد)، کاخ‌ها، قلعه‌های نظامی، روستاها و ... همگی بیان‌گر فرهنگ و سنت‌های رایج در هر ناحیه هستند و به همین علت است که باید در حفظ آن‌ها کوشید و نگذاشت که روبه‌ویرانی بروند. امروزه ما از علم و فناوری لازم برای حفظ و مرمت این بناها برخوردار هستیم بدون اینکه صدمه‌ای به آنها وارد شود.

- ایجاد آموزشگاه‌های محلی برای آموزش روش‌های استفاده درست از مصالح رایج، به‌کارگیری فنون‌ها و روش‌های سنتی و بومی (مخصوص هر ناحیه) و سبک معماری سنتی به طراحان محلی، معماران و کارگران آن ناحیه، امری بسیار ضروری و ترویج این گونه آموزش‌ها و تشویق عموم برای تداوم آن، بسیار مهم است.

- اسکی: تله‌کابین‌ها، کابل‌ها و تپه‌های پرشیب اصلاح

• گسترش آموزش حرفه ای راهنمایان محلی در کوهستان و ایجاد دفاتر مسافرتی و گردشگری محلی برای جلوگیری از ورود و خروج بی رویه بازدید کنندگان و کنترل گردشگران.

• احداث کلبه ها و اردوهای موقت در کنار جاده های پر رفت و آمد و ترمیم بناهای موجود. هر چند بهتر است مواد جدیدی به صورت تبصره قانونی و جزو استثنائات، در زیر مجموعه لایحه های قدیمی قرار گیرند. همچنین برآورد جریمه و اعمال دقیق آن برای جلوگیری از تخریب بیابان، طبیعت و حیات وحش در این مناطق لازم است. فاصله مناسب این مناطق از جاده و یا خطوط حمل و نقل (قطار) و همچنین میزان جاذبه و محبوبیت محله، جزو موارد تعیین کننده برای تصمیم گیری ها، مد نظر قرار گرفته اند. وقتی تمامی موارد بالا رعایت شدند باید مجوز ساخت کلبه ها و بناهای جدید، با توجه به روش های نوین و قوانین زیست محیطی داده شود. رعایت قوانین زیست محیطی، برای مثال

همچنین باید کارگاه های آموزشی پایه گذاری شوند که در آن افراد مسن با تجربه و دارای مهارت فنی و هنری لازم بتوانند به آموزش و راهنمایی نسل جوان برای ساخت و فراوری آثار هنری مختص به مناطق کوهستانی بپردازند.

۳- گردشگری در کوهستان ها:

گردشگری در کوه ها می تواند به رشد اقتصادی این مناطق کمک کند. با در نظر گرفتن تمامی محدودیت ها، دسترسی مجانی به کوه ها باید مهیا باشد و این دسترسی باید در نقاطی که لزوم آن احساس می شود برای مردم فراهم شود. در بسیاری از موارد، بالا بردن آگاهی مردم نسبت به مشکلات، به جای باز کردن راه و ایجاد دسترسی برای مردم، راه حل بهتری برای حفظ محیط طبیعی است.

نکات زیر چندین پیشنهاد را در راستای قوانین گردشگری پایدار در مناطق کوهستانی مطرح می کنند:

• ایجاد فرصت های برابر برای اهالی مناطق کوهستانی. مقصود از حفظ سنت ها به این معنی نیست که مناطق کوهستانی را به موزه هایی روباز مبدل کنیم که شاهد هیچگونه پیشرفتی نباشند، بلکه باید به نیاز و اشتیاق طبیعی مردمان آن ناحیه برای رسیدن به یک زندگی پیشرفته و دارا بودن موقعیت های مساوی با دیگران احترام گذاشت.

• تبلیغ و ارتقاء فرهنگ های محلی: در مدارس باید افراد جوان را به مطالعه تاریخچه محله ها و سنن مرسوم تشویق کرد. تحقیق و مطالعه علمی نژادها و تاریخچه آنها همراه با چاپ کتب متعدد و ساخت رسانه های تصویری برای آموزش در این ارتباط باید ترویج و حمایت شود تا این سنت ها پایدار مانده و ترقی یابند.

• ترویج سنت ها و باورهای قومی: آداب محلی مانند باورهای مذهبی و جشن های سنتی باید بقا یافته و حمایت شوند.

• ترویج صنایع دستی مرسوم: تولید صنایع دستی شاخص منطقه ای باید گسترش یابد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رنگار جامع علوم انسانی

نواحی وارد نشود (اتفاقی که بارها در اروپا و نقاط دیگر جهان روی داده است).

گردشگری در کوهستان‌ها به ایجاد گروه‌ها و اجتماعات فعال جدید و بالا بردن سطح زندگی مردم این نواحی کمک می‌کند. مردمی که در این نواحی زندگی می‌کنند بخش مهمی از جغرافیای انسانی این مناطق هستند.

در برخی موارد ایجاد بوستان‌های حفاظت شده برای حفظ گیاهان، حیوانات بومی و سنن منطقه امری مهم است. در هر صورت خصوصیات بومی این مناطق باید حفظ شوند. گردشگران و مردمان فردا حتماً نیاز به فرار از محیط‌های متراکم و پر جمعیت شهری برای لذت بردن از طبیعت پیدا خواهند کرد. بی‌تردید کوهستان‌ها برای این مردمان فضاهای مناسبی برای الهام‌گیری و تعالی روحی و معنوی آنان هستند.

استفان تریزونی از کمک‌های بی‌دریغ "بتریس مارتلی" فدردانی می‌کند.

• استفاده از روش‌های تبلیغاتی (چاپی، الکترونیکی و ...) برای تشریح و توضیح آثار تاریخی و خصوصیات و زیبایی‌های منطقه‌ای امری مهم است.

• باید اطمینان یافت که قوانینی برای شکارچیان و ماهیگیران نیز طرح شوند که میزان دانش آن‌ها را بالا برده و بدین ترتیب در حفظ و نگهداری محیط و منابع طبیعی کوشید.

ب) نتیجه‌گیری‌ها:

اجرای این قوانین و پیشنهادهای در نقاطی که نیاز است و در محله‌های کوهستانی که به تازگی با گردشگران مواجه می‌شوند، توصیه می‌شود. این گونه می‌توان این موازین را با شرایط آن منطقه سنجید و وفق داد.

گردشگری در مناطق کوهستانی امری است بسیار مهم، چرا که ساکنان این مناطق نیز نیاز به ثبات اقتصادی و رشد و ترقی اجتماعی دارند. با این حال باید مراقب بود که در این میان، زیانی به محیط، فرهنگ و سنت‌های این

ساخت بناهای جدید با مصالح مخصوص نگهدارنده دما و استفاده از منابع طبیعی انرژی: مانند صفحه‌های (photovoltaic) مخصوص جذب اشعه خورشیدی که این انرژی طبیعی را به الکتریسیته تبدیل می‌کنند و توسط آن می‌توان آب گرم و انرژی گرمایی و غیره تولید کرد. ترویج مرمت بناهای قدیمی نظامی و رعیتی برای پذیرش بیشتر گردشگران در این مناطق لازم است.

در بسیاری از موارد، گردشگران ترجیح می‌دهند که در یک بنای تاریخی که دارای ارزش فرهنگی ست مستقر شوند تا در یک ساختمان جدید. هر چند رعایت پاکیزگی و وجود وسایل بهداشتی (دستشویی، حمام و ...) که از استانداردهای جدید سلامت و امنیت برخوردار باشند الزامیست. با قرار دادن علائم و نشانه‌های هدایت‌کننده در جاده‌ها می‌توان کار بازدیدکنندگان برای پیدا کردن راه را ساده‌تر کرده و لزوم استفاده از نیروهای انسانی (راهنما) برای هدایت گردشگران را از میان برد.

پژوهش‌های علمی و مطالعات فرسنگی
رتال جامع علوم انسانی